

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовао комисију

Одлуком Наставно-научног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду од 26. децембра 2018. године (деловодни број 3672/1) образована је комисија за извештај о предатој докторској дисертацији мср Милице Лазовић „Метапроза у романима Давида Албахарија”

2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

1. др Михајло Пантић, редовни професор, наука о књижевности, српска књижевност, јужнословенска компаратистика (25. новембар 2009), Филолошки факултет Универзитета у Београду, Катедра за српску књижевност са јужнословенским књижевностима – ментор;

2. др Зоран Пауновић, редовни професор, наука о књижевности, енглеска књижевност (27. март 2006), Филолошки факултет Универзитета у Београду, Катедра за англистику – члан Комисије;

3. др Горан Коруновић, доцент за ужу научну област јужнословенска компаратистика, (27. март 2018), Филолошки факултет Универзитета у Београду, Катедра за српску књижевност са јужнословенским књижевностима – члан Комисије.

4. Биљана Андоновски, научни сарадник (25. април 2018), Институт за књижевност у Београду – члан Комисије.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме:
мср Милица, Миленко, Лазовић
2. Датум рођења, општина, република:
17. новембар 1984. – Чачак, Србија
3. Датум одбране, место и назив мастер рада:
2011. – Филолошки факултет Универзитета у Београду,
„Дискурс (српске) модерне Роберта Ходела”
4. Научна област из које је стечено академско звање мастер:
Област филолошких наука – Наука о књижевности

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

„Метапроза у романима Давида Албахарија”

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација мср Милице Лазовић „Метапроза у романима Давида Албахарија” има 317 страна. Садржај дисертације подељен је у дванаест поглавља: „Увод” (1–10), „Књижевно стваралаштво Давида Албахарија” (10–32), „Рецепција дела Давида Албахарија” (32–56), „Романи Давида Албахарија” (56–97), „Егзилантска проза” (97–116), „Популарна култура” (116–184), „Метапроза у романима Давида Албахарија” (184–197), „Дијегетска метапроза” (197–235), „Лингвистичка метапроза” (235–254), „Историографска метафикција” (254–262), „Епистмолошки скептицизам” (262–279), „Закључак” (279–287), са одговарајућим, посебно насловљеним потпоглављима. На крају дисертације (стр. 287–296) пописана је цитирана литература („Примарни извори”, „Секундарни извори”). Биографија ауторке налази се на 297. страни.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Предмет дисертације мср Милице Лазовић је поетика прозе приповедача и романсијера, есејисте и преводиоца Давида Албахарија, са посебним освртом на ауторов метапрозни приповедни поступак. Истраживање полази од претпоставке да је проза Давида

Албахарија по многим одликама специфична и репрезентативна за српску књижевност друге половине 20. и у првим деценијама 21. века, те да јој, према досадашњим критичким увидима, припада значајно место у приповедном систему српске књижевности. Пишчев фикционални опус до сада није био предмет свеобухватног научног разматрања, и о њему није објављена посебна монографија. Докторска дисертација „Метапроза у романима Давида Албахарија” настала је са тежњом да се што потпуније опишу, систематизују и протумаче посматрана дела, односно да се што помнијом анализом одговарајућих прозних остварења сагледају донети пишчевог стваралаштва у контексту српске књижевности од седамдесетих година 20. века до данас и тиме и тако допринесе разумевању и вредновању његове приповедачке поетике, а самим тим и прецизнијем одређивању њеног положаја у оквиру приповедног система српске књижевности.

У средишту истраживања мрс Милица Лазовић су (постмодернистичке) одлике дела Давида Албахарија, посматране у књижевнотеоријском контексту и, истовремено, у трансформативном следу српске књижевности друге половине 20. и првих деценија 21. века. Докторандкиња је своје истраживање усмерила на тумачење и вредновање пишчеве поетике, као и на испитивање рецепције његовог стваралаштва. Докторска дисертација „Метапроза у романима Давида Албахарија” структурирана је тако да, хронолошки и паралелно, прати редослед објављивања ауторових прозних дела, њихову критичку рецепцију и поетичку артикулацију, а потом се аналитички концентрише на анализу сваког појединачног романа, те на извођење закључака у вези са њиховим обликовним и значењским својствима. Истраживања мрс Милице Лазовић показала су да поетици прозе Давида Албахарија припада јасно издвојено, истакнуто место у оквирима постмодернистичког корпуса српске књижевности. Ауторка је указала на то да је Албахари један од незаобилазних постмодернистичких писаца у српској књижевности, те да се постмодернистичке одлике његове прозе потврђују од прве збирке прича *Породично време* (1973), каогод и од дебитантског романа *Судија Димитријевић*, потом, континуално, и у приповеткама и романима насталим током завршних деценија минулог столећа, све до најновијих остварења објављиваних у скорашњим годинама, укључујући и за сада најновији роман *Данас је среда* (2017). Знатан део студије посвећен је метапрозном поступку у романима Давида Албахарија, нарочито дијегетској, лингвистичкој и историографској метафикцији, чији је заједнички именоватељ епистемолошки скептицизам.

Посматрајући дисертацију мрс Милице Лазовић „Метапроза у романима Давида Албахарија” у целини може се утврдити да је ауторкино истраживање засновано на:

а) пажљивом читању и тумачењу Албахаријевих прозних текстова (пре свега романа, али и приповедака), као и његових есеја и нефикционалних записа;

б) коментарисању и примени одговарајућих поставки историчара српске

књижевности, а затим и запажања и осврта српских књижевних критичара;

в) аргументацијама теоретичара постмодерне књижевности и самосвесног приповедања;

г) постављању Албахаријеве прозе и његових поетичких схватања не само у контекст српске књижевности него и, компаративно, у оквире светске, посебно англосаксонске књижевности.

После „Увода”, у којем су предочени предмет, мотивација и циљеви истраживања, затим структура студије и метод рада, у делу „Књижевно стваралаштво Давида Албахарија” описан је пишчев опус, његов приповедачки, романијерски и есејистички рад. Средишње место у том делу ауторкиних истраживања заузима динамика пишчевог стваралаштва, те подела на интроспективну прозу, текстове у којима све важније место заузима историјска стварност и оне са наглашеним експерименталним поступком. Линија тако устројеног истраживања водила је до установљавања Албахаријевих експлицитних и имплицитних поетичких схватања, а показана је и веза између поетике прозе и прилика у којима аутор живи и ствара. Свест о стваралачком чину представља приповедну константу која прожима сва Албахаријева прозна остварења, али и нефикцијске радове, есеје, интервјуе и друге текстове са експлицитно изнетим поетичким ставовима. На формалном плану, промене унутар пишчевог стваралачког концепта огледају се у преласку са писања кратке приче на писање махом кратких романа, најчешће у мега-пасусној форми. Засебан део поглавља „Књижевно стваралаштво Давида Албахарија” чини реконструкција књижевних и ванкњижевних чинилаца који су утицали на пишчев рад.

Анализи рецепције дела Давида Албахарија претходи опис друштвених, као и књижевних прилика у земљи и свету у којима је писац објавио прва дела. Књижевноисторијским прегледом докторандкиња је обухватила био-библиографске чињенице са уверењем да уз херменеутички, аналитички приступ пишчевом прозном опусу и његовој поетици, у монографски замишљеној студији треба представити и шири контекст његовог књижевног деловања. С тим у вези, мср Милица Лазовић је неопходну пажњу посветила друштвеним, културним и књижевним приликама у којима се то деловање одвијало од почетка 70-их година, превасходно у светлу појаве оних поетичких конфигурација које наговештавају и установљују постмодернизам. У наредном делу студије мср Милица Лазовић посветила је пажњу досадашњој рецепцији Албахаријеве прозе у српској критици и књижевноисторијским прегледима. Осврт на пријем ауторових књига код шире читалачке публике заснива се на регистровању и преиспитивању одјека и реакција које су оне изазвале у стручној и научној јавности. Докторандкиња наводи поетичка својстава пишчевог стваралаштва која су се временом издвојила и усталила у критичким читањима, те настоји да те ставове преиспита, потврди или коригује.

Поглавља „Романи Давида Албахарија”, „Егзилантска проза“ и „Популарна култура“ представљају средишњи и најобимнији део докторске дисертације у којем се анализира пишчев романескни опус. Ауторка у њему хронолошки интерпретативно-аналитички тумачи сваки од Албахаријевих петнаест романа. Будући да се ауторова дела дозивају, како на тематско-мотивском, тако и на формалном плану, у студији се, уз анализу сваког романа понаособ, испитују и њихове међусобне везе. Мср Милица Лазовић нарочиту пажњу усмерила је на блискост између аутобиографске грађе коју писац наративизује и целокупног његовог фикционалног стваралаштва. Докторандкиња је показала промене на тематском плану, али и у поступку, у оквиру ког писац посеже за историјском стварношћу, елементима популарне културе, као и за експерименталним и радикалним захватима у приповедању, поигравајући се неретко већ освојеним „пољем” тзв. „самосвесне метафикције”, те конструисањем и деконструисањем приповедног света.

Општији поглед на стваралаштво и рецепцију Албахаријевих књижевних остварења у првом делу студије представља темељ за анализу феномена метапрозе у наставку истраживања, у пишчевим романескним остварењима узетим и у целини, и појединачно. Докторандкиња је дефинисала карактеристике Албахаријевог аутореференцијалног поступка, описала његову историју, као и његов однос према традиционалним уметничким праксама реализма, авангарде и епохе модерне, са посебним освртом на однос метапрозе према постмодерном стваралаштву. У делу студије који за предмет има метапрозни поступак у романима Давида Албахарија, мср Милица Лазовић изложила је преглед књижевнотеоријских поставки и увида у назначено интерпретативно и истраживачко подручје. Посебну пажњу посветила је гледиштима Линде Хачион и Патрише Во, а потом и других теоретичара аутореференцијалне књижевности. Из њихових увида докторандкиња је извела главне поставке за тумачење (пост)модернистичких одлика поезије прозе Давида Албахарија, али и за аргументовање поетичке оправданости одређених стваралачких решења.

Завршни део студије садржи тумачење пишчевог романескног опуса са становишта теорије приповедне самосвести. Анализа је показала да је Албахаријев метапрозни модел у јасној, узајамно индукваној вези за општим питањима стваралаштва, најпре са оним које се односи на проблематику употребе језика у књижевности и уопште његове репрезентације, а потом и односа стварности и фикције, те (не)могућностима стварног историјског сазнања. Мср Милица Лазовић метапрозу у пишчевом романескном опусу разматра према типологији Линде Хачион, која разликује отворени и прикривени дијегетски, односно лингвистички нарцизам. Исказе и поступке којима се тематизује сумња и вера у стваралаштво, затим описује природа фигура у тексту, као што су приповедач, аутор, читалац и јунак, најзад и жанровска и композициона својства, докторандкиња тумачи у вези са дијегетском метапрозом. С друге стране, у оквиру лингвистичке метапрозе анализира поступке прањења и материјализације појмова, сумње и вере у језик, проблем живљења и стварања на другом, нематерњем језику, као и поступке интертекстуалности и аутоцитатности у

романима Давида Албахарија. Историографска метафикција је још један појам Линде Хачион који докторандкиња користи приликом анализе пишчевих текстова. Мср Милица Лазовић показује како су Албахаријева дела заснована на самосвести приповедног субјекта и проблематизованим питањима (не)мегоћности историјског сазнања. Дијегетска, лингвистичка метапроза и историографска метафикција у ауторовим романима срећу се у идеји епистемолошког скептицизма који чини и предложак и исход његовог прозног опуса. (Не)могућност објективног сазнања у романима Давида Албахарија проблематизована је (не)референцијалношћу садржаја, критиком образовања, приповедањем о симулираној и медијски посредованој стварности, затим о односу центра и периферије, скретањем пажње на историју појединца (а не само заједнице), и упућивањем на неопходност фикционализације чињеница. Мср Милица Лазовић указује на Албахаријеву суштинску везаност за постмодерне и метапрозне стваралачке поступке, али и на места на којима их његово дело превазилази, творећи ауторски препознатљив приповедни концепт / наративни глас.

У закључку, мср Милица Лазовић позива се на главне координате поетике Давида Албахарија које је у докторској дисертацији настојала да оцрта. Докторандкиња сумира резултате истраживања тако што сажето, пратећи пишчеве стваралачке фазе, представља кључне компоненте његове прозе, онако како су се временом успостављале, развијале и надограђивале, творећи тако један сасвим доследан, компактан и издиференциран поетички систем.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији:

1. „О роману *Контролни пункт* Давида Албахарија”. *Родољубље Вељка Петровића; Књижевни портрет Давида Албахарија: зборник саопштења/ [Једанаести] Вељкови дани*. Марија Чачић (ур.). Сомбор: Вељкови дани: Градска библиотека „Карло Бијелички”, 2018, 99–119.
2. „Тема списатељске блокаде у романима *Кратка књига* Давида Албахарија и *Бетон* Томаса Бернхарда“. *Летопис Матице српске*, књига 502, свеска 5, година 194 (новембар 2018), 652–664.
3. „Уметност сумње у роману *Мамац* Давида Албахарија”, *Књижевна историја*, број 163, година XLIX (2017), свеска 3, 327-339.
4. „Истина (историја) и поетика у роману *Геџ и Мајер* Давида Албахарија”, *Зборник Матице српске за књижевност и језик*, књига 62 (2014), свеска 3.
5. „Давид Албахари – Књижевност: потрага за идентитетом”, *Слике (из) породичног времена: О књижевном делу Давида Албахарија*, зборник радова, Михајло Пантић (ур.), Београд: Библиотека града Београда, 2013.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација мср Милице Лазовић „Метапроза у романима Давида Албахарија” на херменеутички начин потврђује да је исходиште Албахаријевог приповедања осим у индивидуалном искуству обликованом радом историје, не у мањој мери у дубинском познавању књижевности, како српске, тако, посебно, и англосаксонске коју је издашно преводио и о којој је писао. Тиме се, из оцртане херменеутичке перспективе, потврђује и уједно валоризује креативна способност писца да знања о свету и о самој књижевности, укључујући и друге уметности, функционално интертекстуално повезује у својој приповедној прози. А тако се стиже и до оправданости компаративно-аналитичког повезивања Албахаријеве прозе са постмодернистичким делима значајнијих страних писаца. То поређење она успешно подноси, па се и том аксиолошком процедуром укључује у репрезентативна дела новије српске књижевности, напосе прозе.

Ауторка одлике поетике прозе Давида Албахарија сажима тако што издваја низ њених карактеристика, овим редом:

– позивање на биографске чиниоце и актуелну друштвено-политичку, историјску и културну стварност, али и подривање њихове аутентичности метафикцијом;

– иронијска дистанца према приказаној стварности, као и према начину њеног приказивања која употпуњује метафикционално раскривање поступка;

– експериментисање на плану наративне перспективе која чини приповедача делом приказаног света и, истовремено, посматрача и коментатора текста и приповедног поступка;ж

– сажето приповедање;

– жанровска хибридна;

– испитивање могућности и опсега нелинеарне и фрагментарне наративне;

– иронијски и пародијски кључ у којем је обликован књижевни јунак, писац;

– дезоријентација појединца услед животне угрожености којој је изложен, у погледу осећања времена (прошлости, садашњости и будућности) и простора (територија из које се пишчеви јунаци иселавају и земља у којој бораве у егзилу);

– реторика (не)именовања у служби метафоризације и симболизације значења дела, карактеризације ликова и њиховог деловања у приповедном свету;

– елементи постмодернистичке наративне: аутореференцијалност, цитатност и интертекстуалност уз напоредо стваралачко пропитивање конвенција и поигравање

утврђеним формама и наративним решењима;

- елементи популарне културе;
- наглашен експериментални поступак;
- подривање поставки званичне историографије приповедањем о теоријама завере и другим алтернативним облицима историје;
- централно место начела несигурности (неизвесности) и епистемолошког скептицизма, који управљају светом и човековом судбином у њему;
- акцентовање унутарњег у односу на спољашње: субјективно искуство наспрам колективног, у „малом наративу” насупрот епском захвату тзв. великог наратива;
- гротеска и карневализација: иронијски дискурс легитимише сумњу и непрекидну потрагу за смислом и значењем, а укида тотализацију идеолошких, политичких, научних и уметничких „апсолутних” истина.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА НАПОМЕНА:

Аналитичко читање књижевног опуса Давида Албахарија, како због његовог квалитета и уметничке посебности, тако и због питања која имплицитно поставља, као и тумачење пишчевог аутореферентног поступка, представља немали интерпретативни изазов академској критици. Докторска дисертација „Метапроза у романима Давида Албахарија” мрр Милице М. Лазовић успешно одговара том изазову, уважавајући притом оно што је о Албахаријевом делу до сада релевантно речено. Докторандкиња збирно анализира пишчево идејно, тематски и обликовно разнолико и, сагласно томе, аналитички захтевно романескно стваралаштво. Имајући у виду природу интерпретираног прозног опуса и опште друштвене, историјске и њима саображене поетичке околности, односно динамичне промене у којима је оно настајало, постајући временом незаобилазан и по много чему иновативан, ауторски упечатљив и препознатљив део језичког, имагинарног света постмодерне српске прозе, ауторка се у раду определила за методолошки плурализам. Књижевноисторијска и посебно аналитичка разматрања понуђена у дисертацији „Метапроза у романима Давида Албахарија” усаглашена су са постмодерним књижевнотеоријским постулатима који чине да предочено тумачење, односно појединачне и компаративне анализе у интерпретативном збиру постану и уверљиве и прихватљиве у мери у којој наука о књижевности то допушта.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

Имајући на уму све претходно речено, и сматрајући да је докторска дисертација „Метапроза у романима Давида Албахарија” мрр Милице Лазовић урађена на начин саображен и близак природи тумаченог дела, са уважавањем методолошких захтева које је потребни

испунити при изради академског рада датог нивоа и врсте, а подразумевајући да је по природи ствари интерпретација предметног опуса неисцрпна, Комисија позива докторандкињу на усмену одбрану тезе.

др Михајло Пантић, редовни професор

др Зоран Пауновић, редовни професор

др Горан Коруновић, доцент

др Биљана Андоновски, научни сарадник

У Београду, 2. априла 2019.